



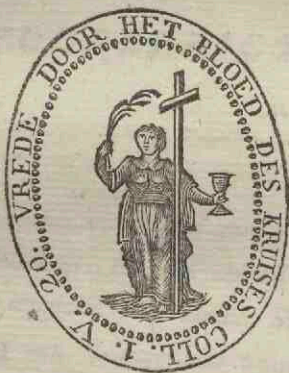
lets over de zelfskennis.

<https://hdl.handle.net/1874/352297>

g 5

IETS OVER DE
ZELFSKENNIS.

TWEEDE DRUK.



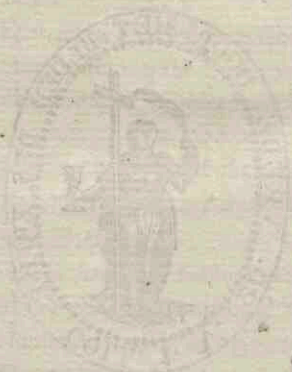
TE ROTTERDAM,
bij M. WIJT & ZONEN,
Drukkers van het Nederlandsche Zendinggenootschap.

N^o. XXXVII.

1834.

LET'S OVER DE

EMERSON'S ESSAYS



THE BOSTONIAN

BY M. W. L. & CO.

Printed and Published by M. W. L. & Co., No. 10, N. W. Cor. of State and Washington Sts., Boston.

1851

XXVII

VOORBERIGT.

Gecommitteerden van het Nederlandsche Zendinggenootschap, tot het opstellen, verzamelen en uitgeven van kleine Stukjes, ter bevordering van Evangelische kennis en godzaligheid, ook bij mingeoefenden; — namelijk:

R. J. VAN DER MEULEN, B. VAN MARKEN,
J. CLARISSE, A. L. M. Phil. et Theol. Doct.
en Prof., A. DE VRIES, L. EGELING,
J. G. VORSTMAN, R. ADRIANI, *Predikanten te*
Amsterdam, Hoorn, Leyden en Rotterdam;

overeenkomstig hun ambt en hunne bediening, dat oogmerk gaarne willende bevorderen, en in uitzigt op des Heeren medewerkenden zegen, bieden het nevensgaande Stukje hunnen landgenooten aan; erkennende intusschen geene uitgave voor echt, dan welke door eenen hunner, of door de drukkers dezes, onderteekend is.

M. W. J. Stonen

EEN WOORD TER INLEIDING.

Ken u zelve: Deze les, zegt men, stondt weleer voor eenen heidenschen Tempel: mogt die ook geschreven staan in ons aller hart!

Het is er nog verre af; hoe vele onder ons geslacht weten, oppervlakkig ten minste, veel, hetwelk of zelden te pas komt, of weinig nut doet; ja ook, hetwelk hun wel eens niet onschadelijk is; terwijl velen, ook die in zeer nuttige kunsten en in de belangrijkste wetenschappen niet onbedreven zijn, somwijlen al te weinig bekend zijn met hetgeen hun onmisbaar, om regt gelukkig te zijn, en zalig te worden volstrekt onontbeerlijk is. Tot dit laatste moet men immers ook brengen, een zekere mate van *Zelfskennis*? Maar zou men nu ook ons niet wel, in eenen meer *algemeenen* zin, te gemoet kunnen voeren, hetgeen onze aanbiddingswaardige Verlosser eens, in een *bijzonder* geval, en in eenen *bepaalden* zin, aan twee zijner jongeren zeide: (Luc. IX: 55.) » *Gij weet niet van*

hoedanigen geest gij zijt!" en gelijken wij ook zelve niet, in meer dan een opzigt, naar dien man, die zijn aangeboren aangezigt bemerkt in eenen spiegel, maar weggegaan zijnde, terstond vergeten heeft, hoedanig hij was?" (Jac. I: 23, 24.) Ja, lieve vrienden, de zelfskennis is de minst verkregene — want zij is de minst gezochte kennis, het zij dan, om dat men haar of te moeilijk om die te verkrijgen, of niet zoo belangrijk acht, als door iedereen eene levende en leven opwekkende, het hart en den wil aandoende, den inwendigen mensch in beweging brengende kennis — kennis, die de vrucht is van de verlichting door den Heiligen Geest, en die in onafscheidelijk verband staat met ons eeuwig heil, — behoorde gewaardeerd te worden.

Ik wil dan beproeven, of ik door deze weinige bladen bij u, die dezelve lezen mogt, iets tot bevordering van *eenige zelfskennis* zou kunnen toebrengen.

Opgave van de drie Hoofdstukken.

Ik zal daartoe de *drie* volgende vragen trachten te beantwoorden:

- I. Wat is het te zeggen: zichzelf te kennen?
- II. Is dat zoo belangrijk?
- III. Hoe komt men daartoe, en hoe vordert men daarin?

1. Iets tot opheldering van den waren aard der zelfskennis.

De eerste vraag is: » *Wat is het te zeggen, zichzelf te kennen?* » En wat dunkt u zou dat zijn: te weten, dat wij menschen zijn? Dat wij bestaan uit ziel en ligchaam? Of, wilt gij, uit geest, ziel en ligchaam; zoodat wij, gelijk de dieren, een werktuigelijk ligchaam niet alleen en een levensbeginsel, maar ook eenen redelijken geest hebben, door welchen wij aan de engelen als vermaagschapt, ja ook *Gods geslachte zijn?* (Hand. XVII: 29^a.) Neen: denkt gij, die dat weet, kent daarom nog *zich zelve* niet! Wat dan? Zou hij *zich zelve regt kennen*, die door de goddelijke openbaring weet, dat hij van Adam afstamt; dat hij, door deszelfs ongehoorzaamheid en afval van God, een kind des toorns is gelijk al de anderen; dat zijne natuur bedorven en hij, gelijk alle menschen, een strafschuldig zondaar is voor God? En die, daar hij weet, dat het God genadiglijk heeft behaagd hem, om des Heilands gehoorzaamheid tot in den dood aan het kruis, wederom in gunst, en tot zijn kind aan te nemen, en hem te verzekeren, dat hij, in den zoon van God geloovende, het eeuwig leven hebben zal in Zijnen naam? Het is mogelijk, dat die kennis bestaat dáár, waar de *zelfskennis* nog

ontbreekt; ondertusschen is, in zekere hoeveelheid *die* kennis, en zelfs de erkentenis van dat een en ander, noodzakelijk, om zich zelven te *kunnen* kennen.

Maar om niet lang om te dolen; de ware *zelfskennis* is gelegen, in de onderscheidelijke bewustheid van den bijzonderen aanleg van ons ligchaam en van onze ziel, en van derzelve krachten en vermogens, zoo als dezelve ons door onzen Schepper zijn verleend: zichzelven te kennen is te weten ook wat er is van onze bloedsmenging of temperament, wat daar van werd door onze geboorte, door de verbastering onzer natuur; ook, wat er is van onze geestgesteldheid; en wat, door onze opvoeding, en door het onderwijs, hetwelk wij in onze kindschheid en onze jeugd ontvangen hebben, ook daarvan geworden is: als mede, welken invloed daarop gehad hebben goede en kwade voorbeelden, die ons omringden; voorspoedige of ramspoedige lotgevallen en beschikkingen der Voorzienigheid, die ons bejegenden; zoo dat men bevroeden kan, waardoor men doorgaans in zijne overleggingen, beraadslagingen, plannen, ontwerpen, voornemens, ondernemingen en handelingen opgewekt, geleid, en bestuurd of vertraagd en wederhouden wordt; en wanneer, waar, hoe, en door wien, en waarom wij tot doen of niet doen geraken; als mede, wat wij

uit dwang of geheel vrij en onafhankelijk van menschen, op ons zelve staande, of aan ons zelve overgelaten, doen of niet doen zouden; wat ons spoedig verblijdt, wat ons schielijk bedroeft, wat ons ras vertoornt, en wat van dien aard meer is. Hij, die zou kunnen gezegd worden zichzelve te kennen, zou ook wel behooren te weten, voor welken stand of kring en werk in de maatschappij hij minder of meerder geschikt zou zijn; met welke bijzondere vermogens, en krachten de Voorzienigheid hem daartoe mogt begunstigd hebben, of met welke de Goddelijke vrijmagt hem niet alzo, gelijk anderen, mogt schijnen bevoorregt te hebben: in het kort, zich zelve te kennen is om zoo te spreken: *zich van buiten en van binnen te zien, zoo als men waarlijk is.*

Zelfskennis is mogelijk.

Of zulk eene zelfskennis wel mogelijk, voor alle menschen wel verkrijgbaar zij, zou inmiddels bij iemand bedenkelijk kunnen schijnen; maar dat er nog altijd *meer* van te verkrijgen is, dan het meerder deel daarvan bezit, daaraan valt toch wel niet te twijfelen: en ik zou wel wenschen, dat wij allen toch in zoo verre ons zelve kenden, als noodzakelijk is om hier aanvankelijk een regt christelijk, deugdzaam en nuttig leven te kunnen leiden en om eenmaal zalig te kun-

nen sterven. Ook geloof ik, dat wij reeds in eene zeer aanmerkelijke mate zouden kunnen gezegd worden *ons zelve te kennen*, indien wij met onze betrekking op, en met onze verpligting aan God en met onze eigendommelijke zwakheden en gebreken, op de regte wijze bekend waren; en daar ik nu in dit stukje niet geven wilde eene volledige, en alles wat tot de *zelfskennis* behoort omvattende, verhandeling, maar *iets over de zelfskennis*, zal ik mij verblijden, indien ik door hetzelfde, in dit belangrijk *gedeelte*, of ten aanzien van dezen *tak* der zelfskennis, eenige dienst zal kunnen bewijzen.

Nadere aanwijzing van de hier bedoelde zelfskennis.

Vraagt gij dan nu misschien nader, wat ik dan daardoor meer bepaaldelijk bedoel: ik antwoord zonder omweg, *zich zelve alzo te kennen*, is: te weten wat er is van ons heerschend *gemoedsbestaan* ten aanzien van God en onze veelvuldige verpligtingen, onder welke Hij ons heeft gebragt. Hij, b. v. die kan gezegd worden *zich zelve alzo te kennen*, die behoort wel te weten, hoe hij gezind is omtrent God, als zijnen Schepper, en Wetgever en Regter, en verzorgenden Onderhouder en weldoenden Vader in Christus Jezus onzen Heer; hij behoort te weten, of hij waarlijk in God geloofst, en Hem bo-

ven alles van harte lief heeft, en of hij op den Zoon van God als op zijnen Zaligmaker en Heer waarlijk zijn vertrouwen stelt; of hij voor Hem, indien het daarop mogt aankomen, veel liever alle schepselen zou willen varen laten, dan het allerminste tegen Zijnen wil doen. Hij behoort te weten, of hij de gemeenschap des Heiligen Geestes, tot welke hij gedoopt is, en die hem geduriglijk wordt toegebeden in de openbare godsdienst, wel onderhoudt, zoo als het betaamt. Wijders, die kan gezegd worden *alzo* zich zelve te kennen, die behoort ook te weten, hoe hij gezind is omtrent het andere hoofdgebod, hetwelk toch, naar Jezus onseilbare uitspraak, aan dat eerste gebod, nopens de liefde tot God, *gelijk* is. Wij behooren derhalve ook te weten of wij onze medemenschen liefhebben als ons zelve; of wij omtrent dezelve, in hunne verschillende betrekkingen, als vader, moeder, zoon of dochter, als heer of vrouw of dienstbode, in of buiten den echt, en tevens in allerlei omstandigheden, in voren tegenspoed, in waarheid, opregtelyk, dat alles *willen* doen, wat door onzen Heer van ons gevorderd wordt. Wij behooren te weten of wij jegens allen goedertieren, lankmoedig, verdraagzaam, gaarne vergevend, niet partijdig oordeelend; of wij medelydend, barmhartig, goeddadig, hulpvaardig zijn; zelfs ook geneigd tot verzoening met onze

beleedigers, en gereed om onze vijanden, indien het in ons vermogen zijn mogt, hun kwaad met goed, op eene christelijke wijze, te vergelden. Ja; daar is tot dit deel der zelfskennis nog al meer noodig: wij behooren ook te weten, hoe wij gezind zijn omtrent *de aardsche goederen*, omtrent de begeerlijkheden en wellusten, en de grootschheid dezes levens, tegen welker overmatige en zondige liefde de Apostel Johannes ons zoo nadrukkelijk vermaant (1 Joh. II: 15-17); wij behooren te weten of wij geldgierig, tot voldoening van zinnelijke lusten en redelooze driften weinig of veel geneigd, of wij eergierig zijn of niet, en dat wel zóó, dat wij, althans nagenoeg, bij ons zelve zouden kunnen zeggen, niet maar, wat wij in een of ander geval gedaan of niet gedaan hebben, maar ook wat wij in omstandigheden, waarin wij nog niet geweest zijn, doch waarin wij, zoo wel als andere, ieder oogenblik zouden kunnen komen, vermoedelijk al of niet zouden doen, althans geneigd schijnen om te doen of te laten.

Zullen wij gezegd kunnen worden ons zelve alzo te kennen, gelijk straks nader is bepaald, dan behooren wij dat alles met die onderscheiding te weten, dat wij wel doorzien, welke de drijfveer of de oorzaak van het een of ander bij ons *schijnt*, en inderdaad en in waarheid, de geheime drijfveer *is*.

Men zou b. v. tot de beoefening van weldadigheid kunnen opgewekt worden door de overtuiging: » God is in Jezus Christus mijn God en mijn Vader, aan wien ik alles verschuldigd ben, en vraagt Hij in Zijn bestuur, mij een offer voor armen en ongelukkigen, dan ben ik Hem dat duizendmaal verplicht. » Dankbare wederliefde zou ons daarin kunnen en behooren te besturen; zuivere beginselen van welwillendheid en medelijden omtrent onze lijdende broeders en zusters behoorden ons daarin werkzaam en overvloedig te maken, en dat alles, naar onze bedoeling, strekken ter verheerlijking van den Vader in den hemel! Maar wordt sommiger liefde-gift niet wel eens gewijzigd door eene zich verbergende eergierigheid? Of ook door de hope, om hier bij menschen en hier namaals bij den Regter, voor welken wij verschijnen moeten, eenigzins althans de schuld te bedekken, die zij gevoelen door onregtvaardigheid, door onderdrukking en door woeker misschien, van tijd tot tijd, gemaakt te hebben? Jammerlijke dwaling, niet waar? Maar wie weet, hoe velen daardoor worden weggesleept, zonder dat zij zelve dit eenigzins bemerken, terwijl hunne geef-graagte, en mildheid, hoe heilzaam ook voor de maatschappij, hoe lofwaardig ook bij menschen, de goedkeuring van den Vader in den hemel alzoo niet ver-

werven kan. Zoo gaat het ook in andere gevallen: men kan zich zelve *schijnen* te zijn, wat men niet *is*. b. v.: gij wordt misschien bij beledigingen, over welke anderen in toorn ontbranden, schijnbaar *niet driftig*; maar waarom niet? Is het ook eerzucht, die u doet streven naar den lof van zelfsbeheersching? Of hebt gij ook reden om te vreezen, dat deze of die, deze uwe gesteldheid opmerkende, u hier of daar in zou kunnen benadeelen, of althans, dat gij zijne of hare aanbeveling, tot deze of gene verbindtenis, of dezen of genen post, zoudt moeten missen? Gij spreekt, (en niet zonder grond misschien,) van uwen medemensch, die in eene zware zonde, en in eene diepe schande door eigen schuld is neêrgestort: misschien meent gij te mogen zeggen, dat gij tot dat kwaad niet zoudt vervallen, dien smaad en schande niet op u en op de uwen zoudt laden; maar welligt zijt gij daar tegen door een koeler temperament, door meerder jaren, door meerdere ondervinding, en wie weet, waardoor nog boven dat alles, meer beveiligd, of niet in dat gevaar om in zulk eene sterke verzoeking te geraken!

Ik heb, ofschoon er reeds veel gezegd was, om het denkbeeld van *zelfskennis* voor u te ontwikkelen; deze aanmerkingen daarbij moeten voegen, dewijl het van belang is, te weten; niet alleen, dat wij diep bedorven,

dwaas, verkeerd, krachteloos en zonder hooger hulp onverbeterlijk zijn, en dat wij dit met anderen gemeen hebben; maar ook wat ons van anderen onderscheidt, en ons eigendommelijk bestaan is. Gij zult toch wel hebben opgemerkt, dat elk zoo iets *bijzonders* heeft, zoo wel in de gesteldheid van zijn geest, als in zijn uiterlijk voorkomen en het zamenstel van zijn *ligchaam*. Dat *bijzondere* toch, dat *onderscheidende*, zoowel in het ligchaam, als in den geest, doet den een meer overhellen en vatbaar zijn voor zonden, waartoe een ander die aanprikkeling zoo niet gevoelt; dat *eigendommelijke* doet zelfs sommigen met Gods hulpe, gemakkelijker neigen en komen *tot*- en voortvaren *in* de beoefening van zekere pligten; die aan anderen sterke inspanning, moeilijke verlooehening, zwaren strijd zouden kosten.

Het verzuim van deze waarneming heeft menigeen in het beoordeelen van zichzelf en van anderen, schromelijk doen dwalen; en, opdat hetgeen ik bedoel, u duidelijker en tevens gewigtiger worden mogt, verzoek ik u te willen lezen, het 9^{de} vers van het 73^o Evangelische gezang: „Gij zijt rechtvaardig, ook bescheiden?” enz. Voeg daarbij het 3^{de} vers: „De tijd kan ook” enz. Ja het zal u niet berouwen, dunkt mij, indien gij hier tusschen beide dat geheele 73^o, ook het 74^o Gezang eens met oplettendheid leest;

het kan ten minste, (dit zij, als bij voorraad, in antwoord op de straks volgende derde vraag gezegd,) zeer toebrengen, om u bekend te maken met hetgeen ons bestaat van dat van anderen onderscheidt, en met de verzoeken, die voor ons gevaarlijker zijn, dan voor anderen, en met onze gevoeligste, teederste, raakbaarste of prikkelbaarste zijde, waarvan, ook zonder dat wij dezelve kennen, of, al hebben wij ook dezelve leeren kennen, zonder dat wij het opmerken, in allerlei voorvallen, indien niet *alles*, zeer *veel* althans, afhangt om ons tot het kwaad, of goed, te doen overgaan.

II. *Belangrijkheid der zelfskennis.*

En nu zult gij, vortrouw ik, reeds verlangen naar het antwoord op de tweede vraag, te weten: *Is die zelfskennis zoo belangrijk?*

Gij zult mij, eer ik die vraag beantwoord, wel willen toegeven, dat alles wat regtstreeks in verband staat met ons eigen wezenlijk geluk, en met het genoeg en het nut van onze naaste betrekkingen en van alle onze medemenschen, en met de eer van God, hoogst belangrijk is.

Zij is belangrijk voor ons zelve.

Daar ik beginnen wilde met de aanwijzing

van de aangelegenheid der *zelfskennis* tot ons eigen wezenlijk geluk, hoop ik, dat gij het daar voor houdt, dat ons wezenlijk geluk bestaat, daarin, dat wij, die hier reeds zoo vele blijken van Goddelijke ontferming genieten mogen, hier regt goede, waarlijk deugzame menschen, echte Christenen zijn, en dat wij het uitzigt hebben, om, bij onzen dood, te zullen overgaan naar den Hemel, in de onmiddellijke nabijheid van God en onzen Heer en Zaligmaker Jezus Christus.

De zelfskennis doet ons middelen ter verbetering gebruiken.

In die onderstelling dan merk ik *vooreerst* op, dat zelfskennis den heilzaamsten invloed zal hebben op onze gebruikmaking van de middelen tot onze verbetering, en alzoo tot ons waar geluk.

Wij zijn niet, die wij behooren te zijn: dat gelooft gij immers? Ik hoop, dat gij het gelooft. In onzen aardschen stand, het zij dan als handwerksman, of winkelier, of koopman, of wat wij ook zijn mogen, ontbreekt ons ligtelijk het een of ander, hetwelk door aanwending van tijd en vlijt, onder Gods zegen, zou kunnen verbeterd worden. Wij zien het, wij gevoelen het, somtijds althans bij ons zelve; wij betreuren het misschien nu of dan: maar doet dat u dan niet omzien

naar gelegenheid, naar raad, naar middelen, om het te verhelpen — om het te verbeteren? En wanneer u dan, door eigene oplettendheid en nadenken, door vriendenraad, in het bestuur der Voorzienigheid, die middelen zijn voorgekomen, drijft u dan die kennis, en dat besef van uwen minder gelukkigen toestand, en van de oorzaken van denzelfden, gepaard met de betamelijke zelfsliefde, niet om te beproeven, wat gij tot verbetering nog zoudt kunnen doen? Gij kent immers daarentegen menigeen, die onbekend is met zijn gebrek, en die in den waan verkeert, dat hij het zoo ver als iemand, misschien ook, dat hij het verder dan alle anderen, in zijn vak gebragt heeft; en die ondertusschen, juist daardoor, den eenen misslag na den anderen begaat, en alzoo zijne zaken kwalijk ziet uitvallen, en de schuld daarvan op zijne medemenschen, indien al niet op de Voorzienigheid, durft werpen? Hadden sommigen hun natuurlijk karakter, hun aanleg en hunne vermogens, of liever hun gebrek aan — of de mindere mate van — dezelve gekend, zij zouden welligt dat werk niet hebben aanvaard, of van hetzelfde hebben afgezien, of ten minste de gepaste hulpmiddelen, om voor hunne roeping geschikt te worden, met inspanning gezocht en ijveriger gebruikt hebben.

Zelfskennis leidt ons tot ware bekeering.

Zoo gaat het ten opzichte van de dingen voor *dit* leven; maar wij hebben hoogere be-
langen, wij moeten immers waarlijk *weder-*
geboren, ons hart moet immers waarlijk *be-*
keerd worden, zullen wij in het Koninkrijk
der hemelen ingaan? Gij weet het ook wel,
dat Gods goedheid en genade ons door het
geloof in Christus, en door zijnen Heiligen
Geest, tot die bekeering brengen wil. Gij
weet het immers, dat wij door het biddend
lezen en hooren van — en door nadenken
over — Gods woord, onder den invloed van
dien Geest, tot dat geloof geraken en daarin
vorderen kunnen? Maar indien wij nu niet
weten, wat er is van ons geloof, of indien
wij ongelukkiglijk van begrip zijn, dat wij
reeds goede menschen en ware Christenen
zijn, omdat wij in het Christendom geboren,
gedoopt, opgevoed en onderwezen zijn, en
daarvan belijdenis hebben gedaan, ten Avond-
maal gingen, en aalmoezen, en ieder, gelijk
wij dat noemen, *het zijne geven*; zullen wij
dan wel zoo nauwgezet op die middelen
tot geloof en bekeering en godzaligheid zijn?
Zullen wij dan wel met die gemoedelijke
trouw, met die bestendigheid en met dien
ernst, die ons altijd betaamt, den Bijbel le-
zen en de predikatiën hooren? Hoe, indien
wij ons zelve niet leerden kennen als zon-

dig en bedorven, als arm, blind ellendig, jammerlijk en naakt, hoe zullen wij dan gebruik maken van de ons voorgestelde en geschonkene genade? Ik houde mij verzekerd, (de voorbeelden zijn menigvuldig,) dat, indien men zich van die zijde geheel niet kent, men allengskens met verveling hooren en lezen zal, en men loopt groot gevaar om vadzig en slaperig te worden, zelfs bij de nadrukkelijkste voorstellingen van Gods onvergelykelijke menschenliefde; men zal ook zeer gemakkelijk, om niets beduidende redenen, zich van de openbare Godsdienst durven ontslagen rekenen; het lezen verzuimen, en vertragen en verflaauwen in het gebed; of indien men al bidden blijft, dan zal men ondoelmatig bidden, bidden met de lippen, en niet met het hart; en zoo zal men, indien men al niet bevonden wierd onder degenen, van welke genomen werd wat zij nog hadden, ten minste niet behooren onder degenen, van welke de Heer gezegd heeft: *„Die heeft dien zal gegeven worden”* (Matth. XIII: 12.) Gij herinnert u waarschijnlijk hierbij als van zelve, hoe dringend somwilen de toon was van eenen armen bedelaar die in het gevoel van zijnen nood u om een aalmoes badt: en gij hebt ook zelve wel eens eene hartelijke zielezucht tot God opgezonden, toen gij in drukkende bezwaren u magt

teloos kendet en gevoeldet, om zelve in deze uwe behoeften te voorzien.

De zelfskennis is belangrijk voor ons in onze betrekking tot anderen.

Kunt gij nu met deze herinneringen, oordeelkundig toegepast, niet uw voordeel doen? Uit deze enkele proeven niet opmaken, hoe belangrijk voor uzelfven, in allen geval, die regte kennis wezen zou; laat ons dan nu bedenken, hoe aangelegen die zelfskennis is ook voor ons, ten aanzien van onze naaste betrekkingen en van alle onze medemenschen.

Zelfskennis maakt inschikkelijk, ootmoedig, bescheiden en eenparig van gedrag.

Een hoovaardig mensch, dat ondervindt gij immers wel eens? is doorgaans een onaangenaam mensch; en hij verhindert veeltijds zeer aanmerkelijk het nut, hetwelk hij zou hebben kunnen stichten? Is het niet zoo? In zijn huis vordert hij van vrouw en kinderen, en dienstboden, zoo hij die heeft, doorgaans veel meer, dan zij kunnen ten uitvoer brengen, zelfs bij kleine misslagen en vergrijpen is hij ligtelijk vertoornd; en menigmaal berispt, bestraft en somtijds kastijdt hij heftiglijk! Niet gewoon bij zich zelve te vragen, wat hij, in hunnen toestand en omstandigheden, wel zou

gedaan of niet gedaan hebben, is hij mild en overvloedig in de voordragt van hetgene zij hadden kunnen en moeten doen, maar hoe veel hij daarbij ook zegt, hetwelk waar en goed is, zijn hooge toon bederft het een en het ander, hij verbittert niet zelden den huisselijken kring; zonder dat hij één lid van denzelven verbetert.

De ootmoedige daarentegen, handhaaft met bescheidenheid en zachtmoedigheid zijn gezag; hij bestraft wat niet goed is, hij wijst de hem bekende oorzaken van de begane feilen, met gematigdheid aan, en tevens den weg en de middelen, die ter verbetering leiden, en daarin helpen kunnen; verheelt daarbij zijne eigene gebreken niet; hij belijdt, zoo veel zulks raadzaam en noodzakelijk is, zijne eigene te kortkomingen, met opregtheid en met berouw; hij streeft zelf allen vooruit, naar het voorgestelde doel: verbetering, orde en genoegen in het gezin, door onderlingen vrede; en hij ziet dan ook zijnen ootmoedigen ernst, en standvastigen ijver, op zijn gemeenschappelijk gebed met en voor de zijnen, niet zelden met kennelijken zegen beloond en bekroond. Maar van waar komt nu die hoogmoed bij den eenen? Die ootmoed bij den anderen? ... De trotschaard kent zichzelf niet, maar de ootmoedige weet, ten minste eenigzins, wie en wat hij is, en wat hij behoorde te zijn.

en zou hebben kunnen zijn: gebrek aan *zelfskennis* maakt dien hooghartigen lastig, ondragelijk en nutteloos; terwijl de ootmoedige door besef van onvolkomenheid, zoo gemakkelijk, zoo toegeeflijk, zoo genoegelijk, zoo rust-bevorderend, en tot verbetering van anderen met voorspoed werkzaam is.

Wilt gij, welaan beschouwt den man, die zich zelve niet kent, in uitgebreider kring.

Op alles wat onder zijne oogen valt, heeft hij iets aan te merken: in honderd en duizend gevallen hoort gij hem zeggen: "dat zou ik niet doen!" Hij heeft op alles plannen van verbetering, en dringt zich niet zelden in kringen, waarin hij niet geroepen is en niet behoort; en indien men hem zou willen gelooven, dan zou hij de eerlijkste dienstbode, de gehoorzaamste zoon, de braafste man, de getrouwste echtgenoot, de verstandigste vader, de volmaakste predikant en de allervoortreffelijkste regent zijn.

Men mag, het is waar, ja men moet, indien men kan, tegen het kwaad zijne stem laten hooren; men kan door stilzwijgend toezien zich aan sommige zonden mede schuldig maken; maar die zich zelve kent is ook dan, wanneer hij berispen moet, bescheiden. Hij ontdoet eerst zichzelf *van den balk, die in zijn eigen oog is,* eer

hij zich onderwindt, om het splintertje uit het oog van zijn' broeder te ligten! (Matth. VII: 3, 4.) En zou dan de maatschappij over het geheel niet gelukkiger zijn, indien ieder lid van dezelve eene genoegzame mate van gezuiverde, Christelijke *zelfskennis* bezat? Ja, lieve vrienden! geloofst dat vrij; want, met Goddelijken bijstand, is ook tot bevordering van een *eenparig* gedrag, onder allerlei groote of kleine lotverwisselingen, omwentelingen en voorvallen in Kerk en Staat, niets zoo bevorderlijk dan die kennis van ons zelve; en welk eene waarde die menschen bezitten, die gij onder alles, zonder onverschillig, zonder gevoelloos te zijn, altijd, doorgaans althans, gelijkmoedig en bezadigd vindt, en ziet heerschen over de driften, begeerlijkheden en bewegingen van vleesch en geest, en vasthouden aan goede en dikwijls beproefde beginselen, dat bewijst gij zelve eenigzins te beseffen, zoo dikwijls gij van zulk een zeldzaam mensch de lofspraak bezigt: »*Hij is altijd dezeltde.*»

Zelfskennis maakt ons nuttig voor ongelukkigen.

Gij twijfelt ook niet zoo ik vertrouw, of die menschen veel nut doen op de wereld, die voor *ongelukkigen* hun hart niet sluiten. Ongelukkige menschen, — kent gij er niet velen, die door *zedeloosheid* ongelukkig zijn;

ofschoon hunne uitwendige omstandigheden voordeelig en gelukkig schijnen? Zal nu de man, die zich zelve kent, hun schijnbaar geluk benijden, en hunne handelwijze lasteren? Zal hij, om hen van het verderf te behouden, middelen verzuimen? Dat deed ten minste Paulus niet, toen hij zichzelve had leeren kennen, en hij aan Titus schreef, aan Titus die ook dat voorregt had verkregen: (Tit. III: 1, 5 enz.) *Vermaant hen... want ook wij waren eertijds dwalende, menigerlei begeerlijkheden en wellusten dienende*, enz. O, die Apostel, (namen wij allen een voorbeeld aan hem!) hoe drong hem die kennis van zichzelve tot ootmoedigen arbeid om allen te behouden! Plaatst in uwe gedachten ook Petrus aan zijne zijde: Gij weet het wel, hoe deze discipel des Heeren, door gebrek aan *zelfkennis*, zijnen Heer en Meester tegensprak, toen deze hem zijnen diepen val voorspelde; maar ook hoe hij ontdekt aan zichzelve, en aan zijne zwakheid, alles poogde te vergoeden wat hij bedorven had; hoe nederig hij niet alleen vermaande tot geloof en bekeering, en om toch met *ootmoedigheid bekleed* te zijn, maar hoe hij zelf ook in dat opzigt een voorbeeld en een zegen voor de gemeente des Heeren geworden is.

Daar zijn ondertusschen ook nog anderen, die ons beklag verdienen: *arme* menschen en *behoefstige* broeders en zusters; misschien

behoort wel iemand uwer, die dit leest, tot dezen stand! en hoe worden deze somtijds beschouwd? Denkt menig een niet maar al te dikwijls, dat de *armen* arm en behoeftig zijn door hun *eigen* schuld? Het is voorzeker niet te ontkennen, dat vele armen hunne ellende grootendeels zichzelven te wijten hebben: hadden zij zichzelven gekend, zij zouden menigen stap niet hebben gedaan, die hen tot armoede bragt! Maar wat is het gevolg, wanneer men altijd die dubbel ongelukkigen, uit dat zelfde oogpunt, beschouwt? valt men hen dan niet hard? En geeft men, wanneer men al iets geeft, hun dan toch niet dikwerf met een ongunstig oog, en met een wrevelig hart, en met eene karige hand, veeltijds eene zeer vernederende, ondoelmatige en ontoereikende gift? Maar hoe is het dan, wanneer men door kennis van zichzelven, in de levendige overtuiging verkeert, dat, indien men in de omstandigheden van die armen zich had bevonden, men waarschijnlijk niet anders zou gehandeld hebben! De godzalige H. VAN ALPHEN heeft, in zijne allernuttigste gedichtjes voor kinderen (1), een kind van welgegoede ouders zoo sprekend ingevoerd, dat ik niet twijfel, of gij zult er hem nog voor zegenen, en wel wenschen, dat de

(1) Thans is de *echte* uitgave dezer Gedichtjes, gedrukt te Utrecht bij J. VAN TERVEEN, voor slechts 27½ Cents te bekomen.

gevoelens, daarin ontwikkeld, bij alle onze medemenschen heerschende waren; het luidt aldus:

Die afgeleefde man, die bijkans nakend zit,
 En, trillend van de kou, mij om een duitje bidt,
 Is even goed als ik; Gods wijsheid gaf alleen
 Mij wat meer geld dan hem; Ben ik dan *beter*? neen,
 Een vroom en eerlijk mensch draagt dikwijls slechte kleeren;
 Ik wil dan ook de deugd in arme menschen eeren;
 Die met verachting op hem ziet,
 Doet naar 't bevel van Jezus niet.

Ik hoop niet, dat ik iemand uwer, die dit boekje leest, gekwetst zal hebben, door de mededeeling van dit *Kinderversje*
Kent u zelveu, beproeft u zelveu, of gij in den ootmoed zijt.

Zelfskennis maakt verzoenlijk.

Uit dat zelfde beginsel van ootmoed, geboren uit *zelfskennis*, aan het hart geheiligd, vloeit ook de *verzoenlijkheid* voort; en oordeelt, bij die herinnering dan al verder, of niet de *zelfskennis* hoogst belangrijk zij. Het kan niet anders of in eene wereld als deze, is voor ons, bedorvene menschen, veel aanleiding tot verschil en oneenigheid, tot twist en tweedragt. Ik zal niets ophalen van de gruwelen der vervolging door verschillende partijen in de kerk of in den staat; ik wijs u alleenlijk op den kleinen kring, in welken gij u bevindt: krakeelt men er niet van tijd tot tijd? — Komt het van woorden niet wel eens tot

daden? Hoe lang zijn misschien deze of die, ook van uwe bloedverwanten, op de hatelijkste wijze, op elkanderen gebeten geweest? — Of was er misschien nog niets onderling te verdeelen, van vaders of moeders goed? Hoe het zij, waar oneenigheid en verwijdering was, en is, wie zal daar den eersten stap tot verzoening doen? De hooggevoelende? die geen schuld ziet, en door eigenwaan zijne schuld niet zien kan? dat verwacht gij niet; of onedele baatzucht mogt er hem toe dwingen, en hij, gelijk zoo dikwijls bedriegelijk geschiedt, zich komen *verwonderen over de personen om des voordeels wil.* (Jud. vs. 16).

Is het niet geheel anders met den beleedigen, die gewoon is een oog in zijn hart te slaan, en hij elke gelegenheid inkeert tot zichzelf? Is hij niet buigzaam, om zijn aandeel aan de schuld, aan de oorzaak van het misverstand en de hatelijke verdeeldheid, te erkennen? Stemt hij het niet gereedelijk toe, dat hij niet zichzelf, maar dat hem de Goddelijke goedheid, bewaard heeft van hetgene waartoe zijne partij verviel; wil hij niet alle verwijten smoren, — de *minste* zijn, gelijk men het noemt, en het eerst de hand van verbroedering geven! Zijn u zoodanige menschen onbekend? Dat kan ik niet denken; maar wel, dat gij u met de zoodanige verscheidene voordeelen te binnen brengt, die zij in hunnen

kring hebben te weeg gebragt, en die, thans aan uwe aandacht verlevendigd, u bij uzelf doen wenschen, voor het belang van kleiner en grooter kringen, voor de burgerlijke maatschappij, ja ook voor de gemeente des Heeren: «Och dat alle menschen zichzelve kenden!»

Onze regte zelfskennis bevordert de eere Gods.

Is dat waar, ô! hoeveel kan er dan niet gewonnen worden voor *de eere Gods*. Het is wel jammer, en misdadig tevens, dat die *eere Gods* zoo weinig menschen regt ter harte gaat; en dat de hemelsche Vader, ook onder het, door het Evangelie, verlicht gedeelte des menschdoms, nog zoo vele reden heeft om te vragen: «*Ben Ik dan een Vader, waar is mijne eer?*» (Maleach. I: 6.) Onze dierbare Verlosser leerde ons toch allereerst bidden: «*Onze hemelsche Vader! Uw naam worde geheiligd;*» (Matth. VI: 9) en aan Zijne discipelen zeide Hij; (en dat staat immer ook voor ons in den Bijbel?) «*Hierin wordt Mijn Vader verheerlijkt, wanneer gij vele vruchten draagt;*» (Joh. XV: 8.) en moeten wij dan ook ons licht niet laten schijnen voor de menschen, opdat zij onze goede werken mogen zien, en zij den Vader, die in de hemelen is, verheerlijken zouden?» (Matth.

V: 16.) O, dat zou, veel meer althans dan nu, gebeuren, wanneer wij ootmoedig den aangewezen weg volgden, tot onze volmaking voor onzen stand in dit leven, en tot onze verbetering en oefening voor het toekomstende leven! Dat zou gebeuren, wanneer wij, in nedrigheid, het geluk van anderen, gelijk van ons zelve, door ondergeschiktheid, gezeggelijkheid, hulpvaardigheid en verzoenlijkheid, poogden te bevorderen, maar dan ook, (en dat zult gij mij gaarne toestemmen:) wanneer wij, indien dan niet met ons lot, dan toch met God voldaan, in onderwerping aan Zijn bestuur, onder alles, wat Zijne vrijmatige wijsheid over ons mogt bescheiden hebben, alles poogden te doen wat Hem behaagt. Het goed, dat Zijne genade ons op aarde verleent, weegt het kwade gemakkelijk op hetwelk Hij over ons komen laat; die zich zelve kent, zal dat goede, dien voorspoed, niet aan zich zelve toeschrijven; en indien hij, b. v. tot wederlegging van snooden laster, en betamelijke zelfsverdediging, of om welke reden ook, nu en dan eens spreken moet van hetgene hij mogt gedaan hebben meer dan andere, dan zal hij eindigen in den lof der genade, die hem daartoe de wijsheid, en de hulpe, en den moed verleend heeft. Hij zal dan ook, wanneer zijn vermogen mogt aanwassen, bewust van zijne onwaardigheid, met Jacob betuigen, in opregtheid des harten:

«Ik ben geringer, dan alle die weldadigheid en trouw aan mij bewezen.» (Gen. XXXII: 10^a.) Hij zal wanneer hij in kennis en geloof, in wijsheid en heiligmaking mogt gevorderd zijn, zoo veel te meer uit dankbaarheid zoeken voort te gaan op dat heilrijk spoor, zich altijd houdende aan den grondregel van den Apostel, die zich dan sterk achtte, wanneer hij zich *zwak* gevoelde, en levendig overtuigd was, dat hij de hulp en de kracht van zijnen Heer behoefde; en die (opdat ik er dit bijvoege,) ons wel ten bewijs verstrekken kan, dat hij, die in de Christelijke leerschool de grootste vorderingen heeft gemaakt, daarom de ootmoedigste zijn zal, omdat hij zichzelf zoo veel te beter heeft leeren kennen; en omdat hij tevens meer in staat is, door zijn verhelderd oog, het een en ander, ook in zijns naastens doen en laten, naauwkeuriger te bezien, en juister te beoordeelen.

Maar beschouwt ook nu den zoodanigen in het geval, dat Gods wijsheid hem mogt beproeven in zijne tijdelijke goederen, in zijne bloedverwanten, in zijne huisgenooten door derzelver ligchamelijke krankheid en afsterven; of, hetgeen voor hem veel smartelijker is, door derzelver afwijking en zedeloosheid, dan zal hij, geleid door het licht van zijne *zelfskennis*, waardoor hij zichzelf als alles onwaardig voor God mogt leeren erkennen, trachten stille te zijn; op de

inmengselen van zijne goedertierenheden gedurig opmerkzaam wezen, en voor elk blijk van te gemoetkoming, en voor de bevinding van zijne vertroostende nabijheid, den hemelschen Vader danken. En al ziet hij dan zelf ook nog niet in *waarom* de Allerhoogste met hem dien weg verkiest te houden, hij zal zich dan zoo veel te meer zoeken op te bouwen en te versterken in het geloof, dat de Vaderlijke wijsheid die beschikking tot zijne vorming noodig keurt, en dat dat oog, hetwelk harten en nieren beproeft, ook zijn hart volkomen doorschouwt, voorzeker in hem verkeerdheden, zwakheden en gebreken waarneemt, voor welke hij zelf nog blind gebleven was, en van welke de ontfermende liefde hem van lieverlede volkomenlijk genezen wil. Zoo, gelijk wij reeds te voren hebben opgemerkt, zoo is het toch: die zichzelf kent, is vatbaar voor den invloed van allerlei middelen tot verbetering; hij wordt ook gaande weg, somwijlen ongemerkt voor hemzelf, beter; en die wijzer en beter wordt, in den zin van het Evangelie, die wordt gewisselijk ook gelukkiger en nuttiger; die wordt ongetwijfeld meer en meer eene eere van Christus, de blijdschap des Heiligen Geestes, en overvloediger werkzaam tot heerlijkheid van God.

III. *Middelen om tot zelfskennis te geraken en daarin te vorderen.*

Heeft nu het *tweede* gedeelte van mijne voordragt u van de *belangrijkheid der zelfskennis* eenigzins overtuigd, dan zult gij, ik twijfel er niet aan, ook alreeds beginnen te vragen: « *Hoe komt men daartoe?* » en « *hoe vordert men daarin?* »

a. *Hoe men tot zelfskennis komt.*

Welaan, leest dan hetgeen ik ter beantwoording van het *eerste* gedeelte van deze mijne *derde* vraag zoo aanstonds wil laten volgen; alleenlijk verzoek ik u, dat gij gelieft te lezen, maar niet uit verlangen om te weten wat daarvan toch wel gezegd zal worden; maar met eene hartelijke en heilzame begeerte, en met een aan God geheiligd voornemen, om door het aanwenden van bruikbare herinneringen, onder inwachting van den bijstand des Geestes, ook zelve tot de *zelfskennis* te geraken.

Men moet erkennen, dat men zichzelf nog niet kent.

Ik geloof dan, lieve vrienden! dat hiervoor alle dingen, noodig is, eene opregte erkentenis, dat wij ons zelve *niet*, althans *nog niet regt*, kennen; en daarbij eene ongeveinsde innerlijke *begeerte* van het hart, om met ons zelve *regt* bekend te

worden: Deze twee bijzonderheden treffen wij niet dikwijls aan, men zegt het wel eens: « ik ken mijzelven niet, » maar de tong zegt wel eens meer, hetgeen het hart niet meent, en dat is, ook in dit geval, ten uiterste nadeelig. Oordeelt zelf, met zulk eene meening blijft men immers van zichzelf af, en naar alles rond zien; men zal in zulk eenen toestand met genoeg eene lofspraak op de *zelfskennis*, en eene aanprijzing van dezelve hooren, lezen en herlezen, men zal misschien op dezelve eene tamelijke goede lofrede vervaardigen; maar bij dat alles met zichzelf niet bekend worden. Van hetgeen ik zeg gevoelt gij immers de waarheid? Die meent, dat hij gezond is, en geene verborgene kwalen onder de leden heeft, zal wel over de heilrijkheid en de kracht van een of ander geneesmiddel kunnen spreken, maar hij zal, al ziet iedereen dat hem iets deert, het een of ander zijne welvaart ondermijnt, daarvan voor zichzelf geen greintje gebruiken! Zou het dan niet veilig zijn, indien wij ons zelve willen leeren kennen, dat wij eerst bij ons zelve vast stellen: *ik ken mij zelve nog niet*; en dat zoo veel te meer, als wij, door ons diep bederf, ieder oogenblik in gevaar zijn, om zelfs nopens de dingen, die het naaste bij, en die in ons zijn, schromelijk te dwalen.

Men moet met zichzelf bekend willen zijn.

Maar men moet ook *willen* bekend zijn met zichzelf. Daar is bij den mensch veelal een zekere vrees voor de regte *zelfskennis*, en dus ook voor de middelen, die daartoe leiden. Men heeft toch doorgaans eene mindere of meerdere mate van besef bij zichzelf, dat men anders, beter, deugdzamer zou *kunnen* en *behooren* te zijn. Voor zichzelf beschaamd te worden, verwekt een onaangenaam gevoel; men ontloopt dus wel eens de gelegenheid, bij welke men voorziet anderen, maar ook zichzelf, te zullen uit de hand vallen. Waar dit nog het geval is, daar is de *zelfskennis*, hoe veel men ook van de overtuiging, dat zij voor ons hoogstbelangrijk is, moge voorgeven, tot dat tijdstip onmogelijk. Doch, zelfs verondersteld, dat gij inderdaad verlangt u zelve te leeren kennen; en dat gij, al zoudt gij dan ook met Paulus woorden, met nadruk op u zelve toegepast, moeten belijden: « *Ik ben een ellendig mensch; onder de zondaren ben ik een van de ergste; ja de voornaamste!* » gij daarom toch van de waarneming en de beproeving van u zelve, u niet zult laten terug houden. Welnu, dan zou ik u ernstig aanraden, om eerst uw oog naar *boven*, dan uw oog op het woord van God, en dan uw oog naar *binnen* te rigten.

Men moet bidden om zelfskennis.

Gij verstaat mij immers wel, wanneer ik spreek van het oog naar boven te slaan? Gij begrijpt, dat ik niets minder bedoel dan het ernstig gebed tot God, den Vader der lichten, van wien alle goede gaven en volmaakte giften tot ons nederdalen. (Jac. I: 17.) Dat gebed behoort men te doen, in den naam van onzen Heer Jezus Christus, en met het oog op Zijne belofte, dat de Hemelsche Vader ons, die boos zijn, en onzen kinderen niet te min eenige goede gaven geven, veel meer den Heiligen Geest en deszelfs goede gaven dengenen, die Hem bidden, geven zal. (Luc. XI: 13.) O! die goede Vader kent ons zoo, als niemand zichzelf kent; Hij weet volkomenlijk wat maaksel wij zijn; onze neigingen, ons eigendomlijk karakter, onze trefbaarste, onze ligt geraakte zijde, ligt, gelijk alle dingen, naakt en geheel open voor Hem; en Hij kan ook ons zoo bestralen met zijn Goddelijk licht, dat zelfs de diepste schuilhoek van ons hart, ook voor ons aanschouwelijk wordt.

Men moet daartoe den Bijbel lezen, met ingekeerdheid tot zichzelf.

Dat Hij dat doen wil, daarvan is de Bijbel ons een bewijs en een onderpand. Die geheele bundel heilige boeken is ons gege-

ven, ook om ons den mensch, de menschelijke natuur, onze natuur, ons zelve zoo veel mogelijk, te leeren kennen. In dien Bijbel vinden wij, behalve zoo vele, onze natuur duidelijk ontvouwende, algemeene of bijzondere geschiedenissen van ondeugenden, en welgezinden, van vijanden Gods, en van menschen, die Hij tot Zijne vrienden en liefhebbers en navolgers heeft gemaakt; ook Gods duidelijk geopenbaarden wil, aangaande hetgeen Hij wil, dat wij doen, en dat wij laten zullen; wij vinden daarin, zoo als Jacobus dat noemt, « *de volmaakte wet, die der vrijheid is,* » (Jac. I: 25.) (die ons tot *vrij* worden van de zonde opleidt;) en wanneer wij die, als een' *spiegel* voor ons zelve, opnemen, daar voor staan, om ons daarin te bezien en al wederom te bezien, en ons zelve biddend blijven bezien, dan zullen wij onze aangeborene zielsgesteldheid, en wat er van ons geworden is, en nu is, toch wel eenigzins ontdekken; ten minste dan wel, wanneer wij geene vergetelijke hoorders of lezers van Gods woord zijn, en geduriglijk naar binnen en in ons zelve zien. Ja, ik geloof, wanneer iemand dagelijks bad: « *Doorgrond mij, en ken mij, o God! maak mij aan mij zelve bekend, o Vader!* » (Psalm CXXXIX: 25.) en hij dan met aandacht de bergpredekatie onzes Heeren (Matth. V — VII.) zichzelve voor oogen hield, en hij geduriglijk acht

nam op de uitgangen van zijn hart, dat hij als dan niet blind voor zijne gebreken, en voor zijne schadelijkste en schandelijkste begeerlijkheden, neigingen en bewegingen blijven zou.

Men moet daartoe bestendig op zijn hart acht geven.

Ondertusschen daar het niet mogelijk is, om den geheelen dag door, *alzo* aan die zelsbeproeving bezig te zijn, en sommige door inwikkeling in veelvuldige belemmeringen, zich naauwelijks tijd en rust gunnen, of door velerlei van buiten aankomende omstandigheden afgetrokken en gehinderd worden, om dit gezettelijk alle dagen op een bepaald morgen- of avonduur te doen, en het hart ook niet altijd even gemakkelijk zich daartoe schikt, of schikken wil, kan u toch niet te dringend worden aanbevolen, om daartoe den tijd uit te koopen; en om u toch te gewennen, altijd, zoo veel mogelijk, *bij uw hart te blijven*; dat is, om onder allerlei voorvallen telkens op uw gemoedsbestaan te letten, om wel te weten, welchen indruk zij op uw maakten, en blijven maken. Dit moet men doen niet maar bij gewone en berekenbare, maar ook bij ongewone en onberekenbare voorvallen, lotbeschikkingen en lotverwisselingen, in eenzaamheid en in gezelschappen, tot stichting zoowel als tot uitspanning. Hoe dik-

wijls toch gebeurt het niet, dat eene onverwachte, eene, in haren aard anders niet zoo sterke, verzoeking, ons of in den strik der geldgierigheid, of der eergierigheid, of ook der zinnelijkheid en der wellust doet vallen; terwijl ons op eenen anderen tijd, voorgeziene en sterkere verzoeken niet deden bezwijken. Gij komt van zelve hierbij op de geschiedenis van David en van Petrus terug; en indien gij het oogmerk der Voorzienigheid bevroedt, waartoe ook die verhalen ons in den Bijbel, zoo uitvoerig en zoo onbewimpeld, vermeld en bewaard zijn, zult gij de waarschuwende, ontdekkende, onderwijzende, en bemoedigende vaderlijke danken, en wakende en bidende daarmede uw voordeel trachten te doen.

Men moet zich met brave menschen vergelijken.

Als middel tot *zelfskennis* kan hierbij dan ook aangeprezen worden, het vergelijken van onszelven, met menschen, die wij uitnemender achten dan ons zelve. Dat vergelijken heeft maar zelden plaats! Men vergelijkt zich wel, maar met wien? Men meet zichzelve met zichzelve, of met zulken meestal, van welke het openbaar is, dat zij niet deugdzaam, althans niet uitmuntend zijn. Wat is daarvan het gevolg? Zelfsverheffing, niet waar? Gij denkt hierbij, gelijk ik hoop, aan die gelijkenis, (Luc. XVIII:

9—14.) waarin, door onzen Heer, die *Fa-
rizeër* is voorgesteld, die dankte, dat hij
niet was gelijk de andere menschen, roo-
vers, onregtvaardige, overspelers, of ook
gelijk de tollenaar, die ter zelfde uur met
hem opging in den tempel om te bidden.
Zou die ongelukkige, die bij zichzelf
vertrouwde, dat hij deugdzaam was, niet
anders hebben geoordeeld, indien hij zich-
zelfen had vergeleken met menschen, bekend
als van een onberispelijk gedrag, en van
eene beproefde deugdzaamheid? Nu was
en bleef zijne ware gesteldheid verborgen
voor zijne oogen! terwijl hij den hem onbe-
kenden boeteling, die tot God om genade
riep, onregtvaardiglijk veroordeelde.

Ik weet het wel, lieve vrienden, wij ko-
men niet gemakkelijk tot eene wel ingerigte
vergelijking van onszelfen met menschen,
die lof hebben en lofwaardig zijn; onze
verkeerde eigenliefde vervoert ons ligtelijk,
om, op de eene of andere wijze, van hun-
nen roem iets af te dingen; en dan blijft
het daarbij! Maar gij kent toch, vertrouw
ik, wel menschen, ook dezulken (en dat is
van veel belang,) die met u van denzelfden
stand, van hetzelfde beroep, en van den-
zelfden leeftijd zijn, over welker kennis van
God en Goddelijke zaken, over wier geloof,
hoop, liefde, naarstigheit, spaarzaamheit,
lijdzzaamheit en moed, over wier weldadig-
heit, hulpvaardigheit en andere blijken van

een christelijk bestaan, gij u dikwerf verwonderen moet. Gij hebt zeker wel gelezen, in den Bijbel, misschien ook wel in de vaderlandsche geschiedenis, of in afzonderlijke levensberigten, van zulke menschen, die billijk aanspraak mogen maken, op een iegelijks ongekreukte hoogachting, wat dunkt u? zou het herlezen, en herdenken, en vergelijken van onszelven met de levensberigten der zoodanigen, ons niet kunnen dienen tot ontdekking van hetgeen wij niet zijn, en wij toch zouden kunnen wezen? Ei! beproeft dan eens; nog onlangs schreef mij een achtigwaardig medebroeder: « De beschouwing van uitmuntende Evangeliedienaars, en het lezen van hunne levensgeschiedenis, is menigmaal mij tot beschaming geweest.»

Ik twijfel ook niet, of een iegelijk die de geschiedenis van A. H. Franke, waaruit de kracht des *geloofs*, en der *liefde*, en des *gebeds*, in het 34^e van onze stukjes u onlangs is voorgesteld, naar behooren, en tot dat doel gelezen heeft, of daartoe zal herlezen, zal ook daaruit dat voordeel trekken kunnen; terwijl een bezoek aan het ziekbed van eenen behoefigen christen, onder den Goddelijken zegen, bij menigeen, zelfsveroordeeling over ongeduld, en over gebrek aan onderwerping, ten gevolge zou kunnen hebben.

b. Hoe men in de zelfskennis vorderen kan.

Het zou niet moeilijk vallen bij deze weinige middelen meer te voegen; maar ik geloof, dat het voor eerstbeginnenden, die zichzelve willen leeren kennen, wel *genoeg* zal zijn; maar terwijl het toch zeker is, dat wij in onze *zelfskennis* gedurig moeten *toenemen*, wil ik het *tweede* gedeelte van mijne *derde* vraag, die ik mijzelve heb voorgesteld, ook trachten te beantwoorden, en aan uw verlangen pogen te voldoen, om tevens te weten, *hoe men daarin vorderen kan.*

Men moet blijven erkennen, dat men zichzelve nog niet regt kent, en bidden.

Het spreekt van zelve, dat ook hierbij in ons de overtuiging zijn moet, dat wij ons zelve, hoe veel wij ook van ons innerlijk wezen kennen mogten, *toch nog niet grondig* genoeg, *toch nog niet van alle zijden* kennen; en tevens, dat wij stellig moeten *blijven begeeren*, om in die allerbelangrijkste *zelfskennis* waarlijk toe te nemen. En dan begrijpt gij toch ook wel, dat het *gebed* waarvan ik sprak, het gebed om meerder licht, en om de hulp van Gods goeden geest, nimmermeer mag verzuimd worden. Ja, ik moet u verzekeren, dat zonder dien geduurzamen omgang met God, het overige

nutteloos wezen zou: zijn licht en zijne waarheid moeten ons altijd geleiden; en gij moogt ook hierbij met verstand, en zonder misbruik voor traagheid, vadsigheid en lusteloosheid, wel toepassen, hetgeen de Hervormde kerk, door het slot van het 107^o gezang, aan hare leden heeft in den mond gelegd: *Al ons trachten naar volmaking vrdert niet, zoo uw geest geen bijstand biedt.*” En daarom, wilt gij vorderen? Houdt aan in het gebed, met dankzegging voor verkregen licht en onderwijs, en inzien in uw hart. Houdt sterk aan in het lezen van Gods woord, en gewent u meer aan eene dagelijksche zelsbeproeving en aan eene; zooveel mogelijk onafgebroke ne oplettenheid op uw eigen hart.

Men moet nagaan, hoe men over anderen oordeelt.

Bij dit een en ander kunt gij dan nog voegen, een gedurig overzigt over uwe beoordeeling van andere menschen. Of men het al dikwijls in den Bijbel leest, en van den predikstoel hoort, *Oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld wordt*, Matth. VII: 1., dit blijft toch, helaas! in de menschelijke maatschappij, en onder de belijders van het christendom, zijn' gang maar gaan!... En waaraan zou het wel toe te schrijven zijn, dat diezelfde zwakheden en gebreken,

diezelde verkeerdheden en zonden, van welke wij ook onszelven niet kunnen vrij pleiten, niet zelden nog wel eerst in anderen door ons worden opgemerkt, beoordeeld, en somtijds scherpelijk veroordeeld? Dat ons oog bedorven, dat ons hart partijdig is, dat kunnen wij ten minste bij deze waarneming opmerken; maar terwijl dat kwaad dan nu zoo bij ons in zwang is, doet er uw *voordeel* mede: neemt eens de moeite om met die menschen, die gij zelve, in een ander opzicht, veroordeeld hebt, uzelfven bedaard, naauwkeurig en onpartijdig te vergelijken: b. v. merkt gij in uwen evenmensch lastige bemoeizucht, eene gedurige poging om in alles, altijd, het eerst, en het hoogste woord te hebben; ziet gij in een' anderen ijverloosheid en traagheid, losheid of nalatigheid, als de oorzaak van zijn' teruggang in zijn werk of beroep: hoort gij in eenen anderen oneerbiedigheid omtrent Gods grooten en heiligen naam, en het schandelijk misbruik van denzelven; of wat het ook moge zijn; en hebt gij dit niet te onregt dikwijls in de stilte in hem veroordeeld, misschien ook nu of dan uw' afkeer daarvan aan hem betuigd, staat dan eens bij uzelfven stil; ziet dan eens, met een, door het gebed, welgewapend oog, op en in uzelfven: onderzoekt uzelfven juist op *dat* punt het allernaauwste, of gij ook zelve niet met *dien lust*, bevangen, en

met *diezelfde* verkeerdheid ook zelve niet beoedeld zijt: gaat verder en onderzoekt, indien gij u van het, in anderen veroordeelde, kwaad meent vrij te kennen, wat u toch daar van wel terug houdt; of het bij u waarlijk deugd, christelijke deugd, ware godzaligheid is, die gij in dat opzigt beoefent; of gij *naar de les* van onzen Heer en van zijnen Apostel, u niet met eens anders doen bemoeit; of dat het bij u voorkomt uit eenige vrees voor moeilijkheden door inwikkeling in die dingen: of het in uw beroep, en uw werk u beter gaat, door vlijtig en dankbaar gebruik van de middelen, die God u geeft; of dat gij niet Hem ter eere, maar om den lof van menschen te behalen, u zoo met inspanning van alle krachten beijvert. O lieve vrienden, de behaagzucht, (om niet te zeggen *verdoemelijke hoogmoed*) mengt zich immers zoo ligt bij ons in onze heiligste bedrijven. Ja, er is voor een gedeelte grooten prijs te stellen op den invloed van de goede getuigenis van menschen: wij moeten ook daardoor de achting voor ons zelve aankweken; maar wat beteekent het, en hoe moeten wij dit beoordeelen, wanneer wij door *die* drijfveer alleen datgene doen, hetwelk wij anderen zien verwaarloozen, en wij in hen berispen?

Een gedurig overzigt dan over uwe oordeelvellingen van anderen, gepaard met

zelfsvergelijking, kan u tot bevordering van zelfskennis voordeelig zijn; vooral dan wanneer gij u daarbij kunt verplaatsen in de omstandigheden van uwen veroordeelde; of wanneer u dezelfde verzoeking en beproevingen, als hem wedervaren, dan, (ik vrees het, indien gij niet op uwe hoede zijt,) dan zal het welligt tot uwe diepe veroetmoediging, en moeilijk geleerde zelfskennis blijken moeten, dat het zaad van dezelfde verkeerdheid, hetwelk ook in ons hart is, door de levenwekkende kracht van een plotseling voorval, ongelukkiglijk ontkiemen moest....

Men moet tot bevordering van zelfskennis zijne droomen herdenken.

Indien gij, wijders, in de zelfskennis vorderen wilt, dan moogt gij ook wel eens op uwe *droomen* letten. Spreekt de zee-man van storm en moeilijke togten, de bouwman van zijn ploegen, zaaïen, maaijen, en de koopman van den handel: ligt het hart de meeste menschen, zelfs onder onbekenden en vreemden, veeltijds als op de tong; in den slaap heeft de menschelijke geest wel niet geheel vrij spel; evenwel dan worden wij, door de uitwendige omstandigheden, in ons willen en begeeren zoo niet geleid, als wanneer wij waken, en onder menschen zijn. Zullen nu niet eenige

droomen van den geldzuchtige, door een geslagen en vergeleken, zijne begeerte om rijk te worden of te blijven, verraden? Geld in vorderen, geld uitzetten is *somwijlen* ook het schijnbaar bedrijf van zulk een' droomer: — dieven en bankroeten zullen hem, op eenen anderen tijd, bezig houden: meer althans dan dien man, die, met zijn dagelijksch brood weltevreden, van *geld* geen hoofdzaak en geen afgod maakt. De liefhebber van spijsgenot en die verhit is op den wijn en op den sterken drank, gaat immers in zijnen droom wel eens meer te gast, of in het wijnhuis, dan zulk een arbeidzaam man, die het eerlijk verdiende brood matig en dankbaar geniet en niet leeft om maar te eten en te drinken; maar eet en drinkt, opdat hij Gode tot eer, den naasten en zichzelf ten nutte leven en werken moge.

De eierzuchtige verbeelt zich, in zijnen droom, wel eens tot eenen hoogen rang te zijn gestegen, of zijne verbeelding schiept hem allerlei tegenstanders, die zijne bevoordering beletten, terwijl de nederige van gemoed door deze lastige aanvallen voor het minst niet zoo dikwijls in zijnen droom zal gekweld worden.

Ik durf bij dit stuk niet treden in bijzonderheden van eenen meer kieschen aard; maar gij hebt wellicht ook wel eens gemerkt, dat menschen, die te voren in nadruk sla-

ven of slavinnen waren van den wellust en leefden in onkuischheid, bij verder gevorderde jaren, ook na de wezenlijke verbetering van hun bestaan, niet zelden ook nog te strijden hadden met de lusten eener onreine verbeelding, die hen tot in den slaap, en in hunne droomen als vervolgden; hieruit kan men ten aanzien van zichzelf onderwijs en leerling trekken. Evenwel moet ik u doen opmerken, dat deze dingen *niet altijd* plaats hebben, zoodat dan iemand, die, in den gezegden zin, en van dat een en ander, *niet* of zeer *zelden* droomt, daarom zichzelf *niet wel* zou kunnen houden, als rein van deze zonde: hoe menigeen droomt ook wel, zonder dat hij bij zijn ontwaken weet, *dat* hij gedroomd heeft, of indien hij dit weet, dan toch niet weet *wat* hij gedroomd heeft.

Men moet opmerken wat onze vijanden van ons zeggen.

Een algemeen bruikbaar en zekerder middel om tot de zelfskennis te geraken, is oplettendheid op het oordeel, hetwelk uwe *vijanden* over u vellen. Ieder heeft de zijne: verdiend of onverdiend; met of zonder eigen toedoen, dat is hier ook onderschillig; en schoon wij wel alles niet hooren, wat men van ons zegt, wij vernemen toch doorgaans daarvan het een of ander;

en dikwijls meer dan ons lief is, maar wij zullen niet ligt daarvan iets vernemen, of de ootmoedige christen kan, om in zelfskennis te vorderen, daarmede toch eenig voordeel doen. Acht maar dien man gelukkig, die een' spiegel voor zich heeft, die niet vleit. Zulk een spiegel is de naspraak onzer vijanden. Wij kunnen althans dezelve daartoe dienstbaar maken: denkt dan ten minste, wanneer gij wilt toenemen in zelfskennis: « *Al maken zij mij uit, gelijk men spreekt, vooral wat leelijk is, en voor, ik weet niet welk, een ondeugend schepsel;* » en al schilderden zij uw karakter af zoo hatelijk, als u dat van den *Satan* is, denkt dan, zeg ik, toch ten minste, en wel in de stilte der, door gebed geheiligde, eenzaamheid: « *Zou er dan ook eenigen grond voor die beoordeeling zijn? Zou ik dan toch ook in eenig geval, en in mijn gedrag van hetwelk zij spreken, niet eenige aanleiding tot zulk een oordeel gegeven hebben? Heb ik mij niet wel wat dubbeltinnig, wat los, wat onkiesch, niet eenigzins beneden de verpligting en waardigheid van een' christen gedragen? Moet hun althans, die van hunnen kant op mij zien, mijn bestaan uit mijne handelingen niet alzo en alzo voorkomen?* » En al ware het dan ook, dat van hetgeen men u te laste had gelegd, slechts iets, hoe gering ook, door u in u zelveen mogt worden ontdekt,

dan zoudt gij immers reden hebben om het bestuur der Voorzienigheid te danken, die u ook in de onaangename ondervinding van belasterd te worden, tot uw voordeel, had laten deelen? En, mag ik het hier niet bijdoen? Indien de vitachtige bespieding van uwe wangunstige bedillers u eens, in Gods hand, een spoorslag wierd, om hoe langer hoe naauwkeuriger op u zelve te letten, en toe te zien dat gij geen ergernisse mogt geven in een eenig ding, en om te waken en te bidden tegen u bekende en onbekende aanleiding en gevaar van te struikelen, dan zoudt gij, immers in het bestuur van uwen liefderijken en wijzen Heer, eene reden te meer vinden, om waar de gelegenheid zich mogt aanbieden u met uwe beleedigers op eene christelijke wijze te verzoenen; altans om hun het u veroorzaakt leed nimmermeer, uit bittere wraakzucht, of heimelijk of in het openbaar te vergelden?

Opregte vriendschap kan ons daarin helpen.

Maar gij dacht misschien bij dit alles: « kan men tot bevordering van zelfskennis niet veel partij trekken van de vriendschap? » Vriendschap, lieve medemenschen! Wat is vriendschap? Alles, wat dien edelen naam draagt, verdient toch dezen eernaam *niet!* Hoe gelukkiger men in de wereld is, of althans uitwendig schijnt, hoe minder vrien-

den, ware vrienden, en hoe meer vleijers men doorgaans rondom zich ziet; en deze laatste gevaarlijke menschensoort verblindt veelal ons, reeds door dwaze eigenliefde, bij den glans van de zoogenoemde fortuin, zoo beneveld oog dermate, dat het niet gemakkelijk kan genezen worden! Maar hebt gij vrienden; of liever hebt gij *éénen waren christelijken vriend*, of zijt gij met eene, u hartelijk liefhebbende echtgenoot of eenen regtschapen, bloedverwant, op eenen goeden *vertrouwelyken* voet, zoudt gij zijne of hare bestraffing kunnen verdragen? Ja, dan raad ik u ten sterste aan, verzoek den zoodanigen bij uwe natuurlijke of verkregene betrekking, bij uwe vriendschap, bij uwe onderlinge vereeniging in Christus, (die de grond en de band en het voedsel van de ware vriendschap zijn moet,) en bij de eere van God, en bij de liefde van Christus, dat zij u van tijd tot tijd, onbewimpeld mededeelen, wat door hen in u als niet betamelijk, als eene zwakheid, of als een wezenlijk, bij gebleven, en nog blijvend gebrek is opgemerkt; verzoek den zoodanigen dat men u, waar het te pas komt, op de daad zelfs, die naar hun begrip tegen u mogt getuigen, oplettend make: en indien dan de trouwhartigheid der vriendschap haren pligt vervuld mogt hebben, betuigt dan opregtelyk uwen dank, en betoont uwe erkenntenis door in de een-

zaamheid het een en ander na te denken, tot uzelf in te keeren, en zoo getrouw met uzelf te handelen, als uw vriend, of broeder, of echtgenoot, of zuster, en de Voorzienigheid door dezelve, met u gehandeld heeft. En wanneer het mogt gebeuren (en hier aan kan ik niet twifelen, indien men in ernst *wil* vorderen in kennis van zichzelf) dat die stille afzondering u tot nieuwe, meerdere en vastere overtuiging van uwe dwaling en verkeerdheid mogt gebragt hebben, en van uwe ongelijkvormigheid aan hetgeen gij waarlijk reeds lang had moeten zijn, o zeg het dan aan hem of haar, die u tot meerdere kennis van uw bestaan de aanleiding gaf, opdat het tevens tot opwekking moge dienen, om bij nieuwe afwijkingen, en nieuwe waarneming van onvolkomenheden in uw karakter, de vriendschappelijke aanwijzing voort te zetten. Deelt zelfs op eenen anderen tijd aan uwen vertrouweling, de gedachten van uw hart, uwe overleggingen, uwe plans, voor zoo veel die voor mededeeling mogten vatbaar zijn, met uwe beginselen, roerselen en oogmerken, die gij hebben mogt, ter toetsing en beproeving mede: dat zal het vertrouwen der vriendschap bevorderen; dat zal ongetwijfeld nieuwe aanleiding, nieuwe gelegenheid geven om uzelf van nader bij te leeren kennen, en uw hart *van lieverlede* te ontleeren zich voor uzelf te verbergen.

*Men moet in de oefening van zelfskennis
volharden.*

Van lieverlede: ja dat mag ik nog wel eenmaal zeggen; want door het bijblijvend bederf van ons hart, en door de arglistigheid en de bedriegelijkheid der eigenliefde, blijft er doorgaans deze of gene partij van hetzelfde als in de schaduw liggen; en ik twijfel niet of men zal in vergevorderde jaren, en na veeljarige oplettendheid op zichzelf, op de vraag: «*Kent gij u zelven?*» niet wel anders durven betuigen, dan dat men nog *in de school* is, om zichzelf te leeren kennen: en het is daarom, dat ik bij het oog naar boven, of het gebed, en bij het aanhoudend lezen, hooren, overdenken en bepeinzen van des Heeren wet, en bij de nauwkeurigste vergelijking van u zelven met alle derzelve eischen, en bij de overige hulpmiddelen, die gij om te kunnen vorderen hier opgegeven vindt, u dringend aanbeveel, om toch in de studie van uzelf, of in de oefening van de zelfskennis te *volharden*: Ei zeg eens, waarom komt er van dezelfde school tegen twee, drie uitmuntend bekwame discipelen, een hoop half bedrevene knapen? De onderwijzer heeft hen *niet* verzuimd; hunne krachten en vermogens waren niet zeer ongelijk aan die der bekwaamste; hun leertijd was dezelfde, hunne ouders spoorden hen nog

meer, dan die der andere tot leeren, en tot zelfsoefening aan; maar de ijver, die bij den aanvang der lessen hen scheen te ontvlammen, was spoedig bekoeld en verflauwd; wispelturigheid en speelziekte, ook de zucht om *van alles* iets te willen leeren, heeft hem bedorven; de schooltijd is voorbij, en zij weten niet wat zij weten konden en weten moesten. Zoo gaat het ook met velen in de christelijke school, of wilt gij liever in dit gedeelte van de christelijke loopbaan: men loopt niet wel, men houdt niet vol, en hier is het toch ook waar, *« die volhardt tot den einde toe, die zal de kroon verwerven.»*

Raad van eenen beroemden zelfsbeschouwer.

Ik kan niet afzijn, wat mij onlangs iemand mededeelde hier nog ten slotte bij te voegen: « Om den toestand van zijn hart te leeren kennen, teekene men slechts, » (zegt een beroemd zelfsbeschouwer,) « een zeker getal van namen op, als goudrang, roem, wetenschap, kunst, beroep, mensch, dieren, liefhebberijen, vrienden, vriendinnen, wellust, spijs, drank, kleederen, vermaken, vrome vrienden, Bijbel, Christus, gebed, hemel, toekomst, God, onzichtbare wereld, opstanding, eeuwig leven; en schrijve zeven of acht dagen na elkander onder elken dezer namen, hoe veel men zich met het een of

ander in zijne gedachten heeft bezig gehouden; o hoe ligt zal een ieder ontdekken, wat eigenlijk zijn schat, dat is, zijn hoogste goed en zijn God is."

Zulke en dergelijke hulpmiddelen, waarvan ik alleenlijk nog maar noemen wil, het acht geven op- en aantekenen van zijne gedachten op *verjaardagen*, zoo van *ons zelve*, als van *onze* dierbaarste panden; als ook op christelijke feestdagen, inzonderheid ook *voor* en *na* het houden van het heilig *Avondmaal*, en het vergelijken van hetgeen men daartoe betrekkelijk *voorheen* geschreven had, en nu naar waarheid zou kunnen en moeten schrijven, prijzen zich tot het groote doel, immers als van zelve aan? En ofschoon ik wel overtuigd ben, dat, om dezelve daartoe *wel* aante-wenden iets meer van noode is, dan men bij alledaagsche, en met *veel werk* overladden menschen, pleegt aan te treffen; durf ik evenwel met volkomen gerustheid verzekeren, dat, hetgeen men, onder opzien tot de hulp van Gods goeden en heiligen geest, naar tijdselegenheid doelmatig poogt, en met volständigkeit beproeft, *niet* zonder vrucht zal *blijven*, en dat ook in deze soort van oefening der godzaligheid, men juist door gedurige *oefening* volmaakter worden zal.

Een woord tot besluit.

Met dezen wensch over u, die dit kleine boekje dus ver ten einde lezen mogt, leg ik de pen, onder opzien tot den hemelschen Vader neder; want waartoe zoude ik meer schrijven? Indien van het opgegevene *niets* baat, wanneer men het, in afhankelijkheid van den Geest aller genade, wel gebruikt, dan zullen vermenigvuldigde voorschriften het groote oogmerk ook niet doen bereiken. Ik beveel dan aan dien goeden Geest, mijne wel zwakke, (en wat wacht gij anders van eenen sterveling en medezondaar?) maar toch welgemeende poging, ootmoedig en eerbiedig aan; maar ik verzoek ook u, om dit boekje, of het u *thans* van eenige dienst mogt geweest zijn of niet, *naderhand nog eens* te lezen en te herlezen; en indien het u bruikbaar mogt zijn voorgekomen, hetzelfde dan ook te doen bekend worden aan menschen, die gij mogt oordeelen hetzelfde tot zelfskennis of vordering in dezelve meerder of minder te behoeven. Geeft het dan met de bede tot God, dat die het hun ten zegen stelle; dan zult gij misschien eene wezenlijke dienst doen aan uwe medemenschen; dan zult gij een medewerker zijn van het genootschap, hetwelk voornamelijk poogt te arbeiden om *Heidenen* te brengen tot de kennis onzes Heeren, maar ook op onzen vaderlandschen

bodem zoo gaarne den wasdom en den bloei en de vruchtbaarheid van het christendom zou willen bevorderen, helpt ons daar in, en wie weet, hoe velen gij worden zult een medewerker van eeuwige blijdschap in den Hemel! Mogten wij ook malkanderen daar ontmoeten! Wenscht gij dat ook? ons bekende of onbekende lezer! Neem dan tot besluit, ook nog deze opwekking ter harte: tracht toch van nu af aan, en zonder uitstel uzelf te leeren kennen: van nitstellen komt afstellen; gij weet dat immers? « *Morgen, morgen* » zegt de trage, en zoo gaat de kostelijke tijd verloren. « *Heden*, zoo luidt de stem der genade, *heden, indien gij goeden raad hoort, verhardt uw harte niet: bedenkt in dezen uwen dag wat tot uwen eeuwigen vrede dient!* (Psalm XCV: 7, 8. Luc. XIX: 42.) Die zichzelf niet leert kennen als zondaar voor God, zal tot het bloed der verzoening, en den geest der bekeering de toevlugt niet nemen, en wat dan? ... Spreekt gij van de *moeyelijkheden* die aan deze taak verbonden zijn? Ik sprak van de *belangrykheid* der zaak; legt spoedig het een tegen het ander in eene effene schaal, en laat dan het zwaarste het zwaarste wegen. Wanhoopt niet aan Gods genade: uw verzuim ten opzichte van uwe zelfskennis wordt u nu nog vergeven: wanhoopt ook niet aan den bijstand, dien gij behoeft;

twijfelzucht ook hieromtrent zou Godonteerend, en u verderfelijk zijn. Komt tot God, waarlijk Hij is een belooner der genen, die Hem zoeken. (Hebr. XI: 6). Ik beken gaarne, dat, hoe ouder men geworden is, zonder zichzelve te kennen, de arbeid daartoe, vooral bij den aanvang, des te moeilijker wezen zal! Maar hetgeen bij de menschen onmogelijk is, dat is mogelijk bij God: (Matth. XIX: 26.) aldoende zal men leeren. Dat zal in nadruk de ondervinding zijn van de leergrage discipelen van den besten meester. Herdenkt dikwijls, wat Hij voor zijne discipelen, toen Hij hier op aarde was, en met hen verkeerde, ook bij al hun gebrek, bestendig was: wat was hij niet voor de zonen van Zebedeus, wat voor Petrus, ja voor elk in het bijzonder, naar hun onderscheiden karakter; wat voor de Maria's, voor de Martha's, wat voor de hooggevoelenden, en wat voor de kleinen: heeft Hij niet als de goede herder zijne hand gedurig tot hen gewend, en zich omtrent allen liefderijk geschikt naar den gang van het werk? En zou Hij dat ook nu niet willen? Niet kunnen? Zijne liefde ging met zijn sterfuur niet verloren; zijn heengaan was geen verlaten, en zijne almacht behoudt immers den toegang tot ieder hart, hetwelk Hij als Schepper vormde? Waarlijk! Hij verdient in alle opzigten ons aller onbepaald vertrouwen. Hij is de

geneesmeester onzer ziele. De keus der middelen en de tijd en de wijze van de aanwending van dezelve, tot uwe zelfsondekking, tot uwe zelfskennis, en tot uwe vordering in dezelve, moeten wij ook maar aan Hem biddend overlaten: bij den een' toch zal meer *dit*, en bij een' ander' wederom een *ander* middel meer te stade komen: ook hier zullen wij wel eens bij ons zelve en in ons eigen lot *duisterheden* aantreffen; maar ook daarover zal, uit het *heiligdom*, wanneer wij daarin gedurig, gelijk Azaf (Psalm LXXIII) trachten in te gaan, *licht* genoeg aanstralen: en wanneer het ons maar mag gebeuren, dat wij, al is het dan ook door diepe en donkere dalen, en over hooge en steile bergen, geraken tot *eenige kennis van ons zelve*, en wij van die kennis de heilzaamste gevolgen bij aanvang en bij voortgang mogen smaken, dan zullen wij dikwijls met ootmoedigen dank ontboezemen: « Zijne is de wijsheid, en zijne is de kracht! » en wij zullen langs dien weg, voorbereid worden tot hooger lof in Zijne onmiddelijke nabijheid; want die hier het meest zichzelf zal hebben leeren kennen, zal in de eeuwigheid het diepst gevoel met zich overbrengen van den rijkdom der genade, die hem als zondaar kennende, nogtans zich heeft willen verheerlijken, om ook hem te doen deelen in alle de zegen-

rijke vruchten van zijn kruis! Of wie zal meer liefhebben, dan die zichzelven het meest bewust is, dat hem boven duizenden veel vergeven is? (Luk. VII: 47.)

Gij, die uzelfen bij aanvang kent, en dagelijks in die kennis vorderingen poogt te maken, kent gij niet reeds iets van die onuitsprekelijke en heerlijke vreugd? Leert gij daardoor uwen Verlosser, in wien gij gelooft, die u dierbaar is, hoewel gij Hem niet hebt gezien, niet hartelijker beminnen en volvaardiger gehoorzaam zijn en dienen en gewilliger volgen? Zoo moet het zijn. Benaarstigt u dan daartoe zoo veel te meer in den, van nieuws ook u aanbevolen, pligt; immers naar de mate van ons toenemen, ook in zelfskennis, en van ons opwassen in de kennis en in de genade van onzen Heer Jezus Christus zal onze kracht ten goede, onze vertroosting in leven en sterven en onze zaligheid in den hemel zijn!